

KUR'AN VE HADİSLERDE “MATAR” VE “ĞAYS” KELİMELERİ

-FİLOLOJİK BİR ÇALIŞMA-

Khalil Ayoub *
Çev.: Süleyman Narol**

Özet

Bu araştırma المطر ve الغيث kelimelerinin Kur'an ve hadislerde kullanılışını derinlemesine incelemeyi ve filolojik özelliklerini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Bu hedefe ulaşmak için de araştırma, filolojik eserleri ve bunların dışındaki kaynaklarda المطر ve الغيث kelimelerinin anlamsal farklılıklarını ortaya koyan bir girişle başlamıştır. Araştırma bu kelimelerin lügavi kullanımı ile Kur'an-ı Kerim'deki anlamları arasındaki farklılığı ortaya koymak için yapılmıştır. Yine bu çalışma, her iki lafzın birlikte ve farklı kullanımları ile Kur'an ve hadislerdeki kullanımları üzerinde durmayı amaç edinmiştir. Bunu yaparken de her iki kelimeyi dil açısından inceleyerek kullanıldığı yerleri ele almıştır. Araştırma ulaştığı önemli sonuçları ortaya koyarak son bulmuştur.

I. Giriş

Dilde المطر ve الغيث kelimeleri arasındaki fark nedir? Kur'an ve hadislerde kullanımları nasıldır? Bu ikisindeki kullanımları arasında herhangi bir fark var mıdır? Bazen المطر kelimesinin bazen de الغيث kelimesinin kullanılmasının arkasındaki amaç nedir?

Bu çalışmada cevaplama çalışacağımız sorular bunlardır. Bu sorulara tatmin edici cevaplar vermek için öncelikle sözlüklerin ve bunların dışındaki kaynakların bu iki kelime hakkında söyledikleri üzerinde durmamız gerekir. Bu nedenle her iki lafzı derinlemesine inceleyeceğiz. Bu sayede Kur'an ve hadislerde geçtiği yerlerdeki kullanım şekline vakıf olabilelim ve hangi manalarda kullanıldığını görebilelim.

Bu işe başlamadan önce önemli bir konuya dikkat çekmemiz yerinde olacaktır. O da şudur: Bir kelimenin Kur'an'da özel bir anlama sahip olması, sözlük anlamlarının yanlış olduğu anlamına gelmediği gibi, Kur'an'ın, kelimenin bir siygasını kullanması da o kelimenin Arapçada kullanılan diğer siygalarının yanlış olduğu anlamına gelmez. Bilakis biz bununla Kur'an'ın kendisine has bir sözlüğü ve müciz bir beyanı olduğunu kastediyoruz ve şöyle diyoruz: “Bir kelimenin Kur'an'da kullanıldığı bu siyga veya işaret ettiği mana hakkında Arapların aynı kelimeyle ilgili bildiği diğer siygalar ve anlamlar da var.”¹

II. Lügatlerde ve Diğer Kaynaklarda المطر ve الغيث Kelimleri

* Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

** Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi, (snarol@my.net.com)

¹ ‘Âişe Abdurrahman, *et-Tefsîru'l-Beyânî*, c. 2, s. 8. Kur'an, örnekleme yoluyla “nimet” ve “naîm” kelimelerini arasını ayırmıştır. “Nimet”, “ena‘me” ve “na‘mâü” kelimeleri sürekli dünya nimetleri anlamında kullandığı gibi “na‘îm” kelimesini de ahirete has olarak kullanmıştır. *et-Tefsîru'l-Beyânî*, c. 1, s. 214. Yine bkz. Âişe Abdurrahman, *el-Î‘câzü'l-Beyânî*, s. 235-236.

A. المطر Kelimesinin Kullanımı

Halil b. Ahmed'in *Kitâbü'l-Ayn* isimli eserinde "المَطْرُ: isim dökülen sudur. المطْرُ kelimesinin fiili ise şu şekillerde kullanılmaktadır... مطْرَتْنا السماء: "Gök bize yağmur yağdırdı.", تَمَطْرُهُمْ مَطْرًا: "Gök onlara yağmur yağdırıyor.", أمَطْرَتْهُمْ السَّمَاءُ: "Gök onlara yağmur yağdırdı" şeklindeki kullanım, bunlar içerisinde en uygun olmayanıdır. Çünkü bu ifade ile yağmur veya azap anlamı kastedilir. Bunun anlamı şu örnekte olduğu gibidir: أمَطْرَهم الله مطرا او عذابا: "Allah onlara yağmur veya azap yağdırdı."²

Halil b. Ahmed (v. 175/791) "وهو أَقْبَهُمَا" sözüyle muhtemelen المطر ve الغيث kelimelerinin arasındaki farka dikkat çekmek istemiştir. Anladığım kadarıyla, ona göre مطر kelimesinin "hayır" ve "azap" olmak üzere iki anlamı vardır. Halil'in, -Ayn'ın bir başka yerinde الغيث kelimesini المطر lafzıyla açıklaması onun "hayır" anlamında kullanıldığı desteklemektedir.³ Yine "azap" anlamında kullanıldığı sözünü "أقبحهما" ifadesi güçlendirmektedir. Çünkü "kötü/çirkin" manası مطر ve أمطر kelimelerinde vardır. Ancak bu anlam أمطر kelimesinde daha açık ve güçlüdür. أمطر kelimesi sadece "azap" anlamında kullanılır. Bu manaya onun daha sonra söylediği "Allah onlara yağmur ya da azap gönderdi" sözü delildir. Sanki bana göre Halil b. Ahmed ya Kur'an'a bakarak أمطر kelimesinin nasıl kullanıldığını incelemiş ya da İbn Uyeyne'nin "Allah'ın Kur'an'da مطر olarak isimlendirdiği her şey "azap" anlamında kullanılmıştır." sözünü dikkate almıştır.⁴

Ebu Ubeyde Ma'mer b. el-Müsennâ (v. 209/824), "فَأَمَطْرُ عَلَيْنَا جِزَارَةً مِنَ السَّمَاءِ", "Hemen üzerimize gökten taş yağdır." ayetini açıklarken مطر ve أمطر kelimesinin arasını ayırarak birinciye "rahmet" ikinciye de "azap" anlamı yüklemektedir ve "azap ile ilgili olduğunda أمطر fiili; rahmet ile ilgili olduğunda ise مطر fiili kullanılır." demektedir.⁶

İbn Hacer (v. 852/1449), Ebu Ubeyde'nin bu sözünü "bu konu tartışmaya açıktır"⁷ diyerek eleştirmiştir. Bize göre İbn Hacer'in bu eleştirisi doğrudur. Çünkü Ebu Ubeyde'nin Kur'an'ın azap konusunda مطر kelimesini değil de أمطر kelimesini kullandığı şeklindeki bu ayrımı bir delile dayanmamaktadır. Bu konuda bir delil olmaz çünkü bu sadece Kur'an'a has bir kullanımdır. Durum böyle olunca da bu kullanımı Kur'an'ın dışına taşımak ve dilin tamamında geçerli kılmak doğru değildir. Ebu Ubeyde'nin dayandığı bu Kur'anî delili Fîrûzâbâdî (v. 817/1415) de مطر kelimesini azaba has kılarak kendisine dayanak yapmış ve şöyle demiştir: "وَأَمَطْرَ هُمْ اللَّهُ", "Allah onlara yağmur yağdırdı" ifadesi ancak azap için söylenir."⁸ İbn Manzûr (v. 711/1311)⁹ ve ez-Zebîdî (v. 1205/1791)¹⁰ de aynı görüşü savunmuşlardır. Ancak Râgıb el-İsfehânî (v. V./XI. yüzyılın ilk çeyreği), Ebu Ubeyde'nin dediği şekilde مطر ve أمطر kelimesinin arasını ayırmayı zayıf görmüş olacak ki bu ikisinin ayrılması konusundaki sözlerine قيل

² Halil b. Ahmed, *el-Ayn* (Thk. Dr. Mehdî el-Mahzûmî, İbrahim es-Sâmirî), Baskı yeri yok, tsz., c. 7, s. 425 Bkz., el-Ezherî, Ebû Mansûr, *Tehzîbü'l-Lüġa* (Thk. Abdüsselam Harun ve arkadaşları), ed-Dâru'l-Mısıriyye lit Te'lif vet-Tercüme, c. 13, s. 341-342, es-Sâhib b. Abbâd, *el-Muhît fil-Lüġa*, c. 9, s. 171; İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab* (Thk. Abdullah el-Kebir ve Arkadaşları), Dâru'l-Meârif, Kahire, tsz., "M-t-r" md., ez-Zebîdî, Murtaşâ, *Tâcü'l-Arûs* (Thk. Heyet), Silsiletüt-Türâs'il-Arabî, Kuveyt), "m-t-r" md.

³ *el-Ayn*, c. 4, s. 440.

⁴ Buhârî, c. 4, s. 1704.

⁵ Enfâl 8/32.

⁶ Ebû Ubeyde, *Mecâzü'l-Kur'an*, c. 1, s. 245.

⁷ İbn Hacer, *Fethul-Bârî*, c. 8, s. 308.

⁸ Fîrûzâbâdî, *el-Kâmusul Muhît*, "m-t-r" md.; ez-Zebîdî, *Tâcü'l-Arûs*, "m-t-r" md.

⁹ İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, "m-t-r" md.

¹⁰ ez-Zebîdî, *Tâcü'l-Arûs*, "m-t-r" md.

“denildi ki” ifadesiyle başlamıştır. O şöyle demiştir:¹¹ “مطر kelimesi hayırla ilgili *أمطرَ* ise azapla ilgili olarak kullanılmıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: *وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا* “Onların üzerine bir yağmur (gibi taş) yağdırdık. (Başlarına gelecekler konusunda) uyarılanların azabı ne kadar da kötü idi!”¹² *فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنذِرِينَ* “Onların üstüne bir azap yağmuru yağdırdık. Bak, suçluların akıbeti nasıl oldu.”¹³ *فَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً* “Üzerlerine taşlar yağdırdık.”¹⁴ *فَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ*; “Hemen üzerimize gökten taş yağdır.”¹⁵

Diğer bazı âlimler *مطر* ve *أمطرَ* kelimelerinin aralarının ayrılmaması ve ikisinin de aynı manada olduğu yönünde görüş ortaya koydular. İbn Manzûr, “Bazı kimseler şöyle diyorlar: *مَطَرَتِ السَّمَاءُ* ve *أَمْطَرَتْ* ifadeleri aynı manadadır.” demektedir.¹⁶

B. الغيث Kelimesinin Kullanımı

الغيث yağmur demektir.¹⁷ Şöyle denilir: *غَائِطُهُمُ اللَّهُ، وَأَصَابَهُمْ غَيْثٌ* “Allah onlara yağmur yağdırdı ve onlara yağmur yağdı”. *الغيث* yağmur nedeniyle biten ottur. Çoğulu *الغِيُوثُ*’dür. *الغِيَاثُ* ise Allah’ın sana yardım ettiği şeydir.¹⁸ *الغيث*’ın aslının *المطر* olduğu sonradan onun bitirdiği şeyin “*الغيث*” olduğu söylenmiştir.¹⁹

Sözlüklerde geçtiği şekliyle *الغيث* ve *المطر* kelimelerinin eş anlamlı olduğu açıktır. İki arasındaki fark ile ilgili de bir şey söylenmemiştir. Ancak lügatlerin *المطر* ve *الغيث* kelimeleri hakkında söyledikleri incelendiğinde bu, bizi *المطر* kelimesinin *الغيث* kelimesinden daha genel olduğu ve *المطر* lafzının bazen rahmet, bazen de azap anlamında kullanılırken, *الغيث* lafzının özellikle rahmet anlamında kullanıldığı sonucuna götürür.

Zebîdî, *الغيث* kelimesinin rahmete has bir kullanım olduğuna şu sözüyle işaret etmiştir: “*الغيث* hayra has, bol ve faydalı yağmurdur. Çünkü o, kendisiyle insanlara yardım edilendir.”²⁰

Ancak sözlüklerin *المطر* kelimesinde azap manasının olduğunu ifade etmesi konusunda dikkate alınması gereken bir durum var ki o da bunun Arapların bir kullanımını olmadığı, Kur’an’a has bir kullanım olduğudur. Çünkü *المطر* sözcüğü, Araplar tarafından kullanıldığında sonuç itibarıyla hayır ve rahmet anlamına gelir.

Dil ile ilgili eserler ve sözlükler, Zü’r-rumme’den (v. 117/735) *المطر* ve *الغيث* kelimeleri ile ilgili önemli bir rivayet aktarırlar. Ancak bu rivayet hakkında bir açıklamaya yer vermeyip sadece ravinin rivayeti ile yetinirler. Eğer bu kitaplar ve sözlükler rivayete bakıp dilini inceleselerdi, Arapların *الغيث* ve *المطر* kelimelerini kullanımındaki gerçeği ortaya çıkaracak önemli bir ayrımın üzerinde duracaklardı. Bu

¹¹ Râgıb, *el-İsfahânî, el-Müfredât fi Ğaribi'l-Kur'an*, “m-t-r” md.

¹² Şuarâ 26/173.

¹³ A'râf 7/84.

¹⁴ Hicr 15/74.

¹⁵ Enfâl 8/32.

¹⁶ İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, “ğ-y-s” md.; ez-Zebidi, *Tâcü'l-Arûs*, “ğ-y-s” md.

¹⁷ *el-Ayn*, c. 4, s. 440. Bkz. *Tehzibü'l-Lüğa*, c. 8, s. 177; , es-Sâhib b. Abbâd, *el-Muhît fi'l-Lüğa*, c. 5, s. 120; *el-Cevherî*, *es-Sihah Tâcü'l-Lüğa*, “ğ-y-s” md.; İbn Seyde, *el-Muhkem ve'l-Muhîti'l-A'zam*, c. 6, s. 10; *Lisânü'l-Arab*, “ğ-y-s” md.; *el-Kâmusul Muhît*, “ğ-y-s” md.; *Tâcü'l-Arûs*, “ğ-y-s” md.

¹⁸ *el-Ayn*, c. 4, s. 440; bkz.: *Tehzibü'l-Lüğa* c. 8, s. 177; *el-Muhît fi'l-Lüğa*, c. 5, s. 120; *es-Sihah Tâcü'l-Lüğa*, “ğ-y-s” md.

¹⁹ Seyde, Ebü'l-Hasen Ali b. İsmail, *el-Muhkem ve'l-Muhîti'l-A'zam (Thk. Abdüssettâr Ferrâc ve diğerleri)*, *Ma'hedü'l-Mahtûtât*, c. 6, s. 10, 1972.

²⁰ *Tâcü'l-Arûs*, “ğ-y-s” md.

rivayeti Asmâ'î (v. 216/831) nakletmiş ve şöyle demiştir: "İsâ b. Ömer ve Ebû Amr b. el-A'lâ'nın bana haber verdiğine göre o şöyle demiştir: "Zü'r-rumme'yi şöyle derken işittim: "Allah falan kabilenin cariyesinin belasını vermesin! Ne kadar da fasih bir konuşması var! Ona dedim ki: "Siz **المطر** kelimesini nasıl kullanırsınız? Şöyle cevap verdi: "İstediğimiz yardım bize verildi" (**غثنا ما شئنا**)"²¹

Zü'r-rumme'nin naklettiği bu rivayeteki cariye **الغيث** kelimesini **المطر** kelimesine tercih etmiş ve son derece güzel bir şekilde kullanmıştır. Buradaki güzel kullanımın manası her ikisine göre **المطر** kelimesinin **الغيث** kelimesinden farklı olması ve her iki kelimenin de kullanılabilceği durumlarda **الغيث** kelimesini tercih etmenin daha evla olmasından başka bir şey değildir.

Bana göre bu kavmin susuzluklarını giderecek ve içlerindeki harareti söndürecek olan suya çok ihtiyaçları vardı; bu durumuna en uygun düşen de **الغيث** lafzıdır, **المطر** lafzı değildir bu nedenle cariye böyle söylemiştir. Ancak burada şu da var ki cariye ve Zü'r-rumme'nin **الغيث** lafzını kullandıkları durumda **المطر** lafzının kullanılmayacağı kesinlikle kastedilmemektedir. Bunun anlamı yalnızca **المطر** lafzının kullanılması durumunda bu kullanımın fesahat ve belagatten uzak bir kullanım olacağıdır. Çünkü bu kullanım insanların duygularını ve hislerini bize tasvir etmediği gibi yağmur isteklerini ve arkasından yağmurun yağdığı andaki sevinçlerini bize tam olarak yansıtmaz. İbn Uyeyne'nin de isimlendirdiği gibi Araplar **المطر** lafzını **غيث** (yağmur)²² olarak isimlendirdikleri halde **المطر** lafzının (yağmur anlamında) kullanılmasının doğru olmadığı nasıl düşünülebilir? Tam aksine sözüne **المطر** lafzını yağmur anlamında kullanarak başlayan da bizzat Zü'r-rumme'dir.

Bu durumda belki de bize **الغيث** lafzının **الغوث** kelimesine yakın olduğunu düşünmek kalmıştır. Sanki kelimenin aslı Hasan Cebel'in de dediği gibi ğays, "su" demektir. Suyun bir nevi "hayat" oluşu bunu teyit etmektedir.. Böylece istiğasenin köken itibarıyla su talep etmek olduğunu ileri sürmemiz mümkün olur. Bundan dolayı rahmet ve lütuf manasına kullanılmıştır ve her iki mana da suya uygun düşmektedir. Her ikisinin kullanılmasında tıpkı yardım isteyen ve kendisine yardım edilen manasına kullanıldığındaki gibi bir incelik vardır. Bunu Allah Teâlâ'nın şu sözü teyit edebilir: "وَإِنْ يَسْتَعْجِلُوا يُعَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا" (*Susuzluktan*) feryat edip yardım dilediklerinde, maden eriyiği gibi, yüzleri yakıp kavuran bir su ile kendilerine yardım edilir. O ne kötü bir içecektir! Cehennem ne korkunç bir yaslanacak yerdir.²³ Onlar su istiyorlar Allah da onlara su veriyor ancak o su erimiş maden gibidir.²⁴

III. **المطر ve الغيث** Kelimelerinin Kur'an-ı Kerim'de Kullanımı

A. Kur'an'da **المطر** Kelimesi

Kur'an'da **المطر** kelimesi dokuz ayette geçmektedir. Bu ayetlerin yedi tanesinde **مطر** kelimesi, "gökten taş yağması" anlamındadır. Söz konusu anlam, bazen açıkça ifade edilmekte, bazen de bağlamından anlaşılmaktadır.²⁵ Bu ayetler şunlardır:

²¹ İbnü's-Sekkeyt, *Islâhu'l-Mantık*, c. 2, s. 255; Bkz. *Tehzibü'l-Lüğa* c. 3, s. 240; *el-Muhkem*, c. 6, s. 10; *Lisânü'l-Arab*, "ğ-y-s" md.; *Tâcü'l-Arûs*, "ğ-y-s" md.

²² *Buhâri*, c. 4, s. 1704.

²³ *Kehf* 18/29.

²⁴ Cebel, Muhammed Hasan, *el-Mu'cemü'l-İştikâki el-Müessil li Elfâzi'l-Kur'ani'l-Kerîm*, s. 1557.

²⁵ İvaz, İbrahim, *el-Kur'an ve'l-Hadis Mukâranetün Üslûbiyyetün*, s. 206.

- وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطْرًا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ “Onların üstüne bir azap yağmuru yağdırdık.” Bak, suçluların akıbeti nasıl oldu.”²⁶
- وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِن كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ أَوْ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ “Hani onlar, "Ey Allah'ım, eğer şu (Kur'an) senin katından inmiş hak (kitap) ise hemen üzerimize gökten taş yağdır veya bize elem dolu bir azap getir" demişlerdi.”²⁷
- فَجَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ “Hemen onların altını üstüne getirdik. Üzerlerine de balçıktan pişirilmiş taşlar yağdırdık.”²⁸
- وَلَقَدْ آتَوْا عَلَى الْقَرْيَةِ الَّتِي أَمْطَرْتُ مَطْرَ السَّوَاءِ أَفَلَمْ يَكُونُوا يَرَوْنَهَا بَلْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ نُشُورًا “Andolsun, senin kavmin, bela yağmuruna tutularak yok edilen kente uğramışlardır. Yoksa onu görmüyorlar mıydı (ki ibret almadılar)? Hayır! (Görüyorlardı fakat) tekrar dirilmeyi ummuyorlardı”²⁹
- وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطْرًا فَسَاءَ مَطْرُ الْمُنذَرِينَ “Onların üzerine bir yağmur (gibi taş) yağdırdık. (Başlarına gelecekler konusunda) uyarılanların yağmuru ne kadar da kötü idi!”³⁰
- وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطْرًا فَسَاءَ مَطْرُ الْمُنذَرِينَ “Onların üzerine bir yağmur (gibi taş) yağdırdık. (Başlarına gelecekler konusunda) uyarılanların yağmuru ne kadar da kötü idi!”³¹

Bu ayetlerden diğer iki tanesinde ise المطر kelimesi yağmur anlamındadır.³² Bu iki ayet de şunlardır:

- ﴿... وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَدَى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا جُنُودَكُمْ﴾ “Yağmurdan zahmet çekerseniz, ya da hasta olursanız, silahlarınızı bırakmanızda size bir beis yoktur. Bununla birlikte ihtiyatlı olun (tedbirinizi alın). Şüphesiz Allah inkârcılara alçaltıcı bir azap hazırlamıştır.”³³
- فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أُوْدِيِّتِهِمْ قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُمْطِرُنَا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ “Azabı vâdilerine doğru yayılan bir bulut olarak gördüklerinde, "Bu bize yağmur getiren bir buluttur." dediler. Hûd, "Hayır, o sizin acele gelmesini istediğiniz şeydir. İçinde elem dolu azabın bulunduğu bir rüzgârdır." dedi.”³⁴

Belki de المطر kelimesinin geçtiği ayetleri ilk inceleyen kişi olan İbn Uyeyne bu ayetlerin yapısı hakkında uzun incelemeler yaptıktan sonra insanlar arasında meşhur olan şu sözüyle onların karşısına çıktı: “Allah Teâlâ'nın Kur'an'da المطر olarak isimlendirdiği şey sadece azap anlamındadır. Araplar ise onu yağmur olarak isimlendirmektedirler. Tıpkı Allah Teâlâ'nın: “وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْعَيْثُ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا” (O,

²⁶ A'râf 7/84.

²⁷ Enfâl 8/32.

²⁸ Hicr 15/74.

²⁹ Furkân 25/40.

³⁰ Şuarâ 26/173.

³¹ Neml 27/58.

³² el-Kur'an ve'l-Hadis, Mukâranetiün Üslûbiyyetiün, s. 207.

³³ Nisâ 4/102.

³⁴ Ahkâf 46/24.

³⁵ Buhâri, c. 4, s. 1704. İbn Uyeyne bu sözünde söylenmesi gerekeni çok güzel ifade etmiştir. Çünkü o Kur'an'ın kullanımını Arap diline genellememiş ve “المطر” lafzının Arap dilinde Kur'an'dan farklı olarak muhtelif manalarının bulunduğunu söylemiştir. İbn Uyeyne “المطر” lafzının Kur'an'da azap ve eza anlamında, Kur'an dışında ise hayır ve rahmet manasında kullanıldığı yönündeki bu tespitini, Kur'an'ın üslubunu ve Kur'an dışındaki kullanımların üslubunu okuyup bu ikisi arasında bir mukayese yaptıktan sonra ortaya koymuştur.

insanlar umutlarını kestikten sonra yağmuru indirendir) (Şûrâ42/28) ayetinde buyurduğu gibi. Ancak bu söz (المطر kelimesinin Kur'an'da yağmur anlamında kullanılması)şu ayet delil getirilerek eleştirilmiştir: *إِنْ كَانَ بِكُمْ أَدَىٰ مِنْ مَطَرٍ "Yağmurdan zahmet çekerseniz"* (Nisâ 102). Burada المطر'dan maksat kesinlikle yağmurdur. Yağmur nedeniyle görülen zahmetin manası da elbisenin ve ayakların ıslanmasıdır.³⁶

Kastallânî (v. 923/1517) bu görüşü tenkit ederek İbn Uyeyne'nin sözünü desteklemiştir. Kastallânî bu konuda şöyle der: "المطر lafzından maksat kesinlikle yağmur (yağmur)'dır. Ezânın yağmurun ıslatması ve çamura neden olması nedeniyle yağmura nispet edilmesi onun yağmur(rahmet) olmasına engel değildir. Araplar onu Allah Teâlâ'nın şu sözündeki gibi: *وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَتَبُوا "O, insanlar umutlarını kestikten sonra yağmuru indirendir"* yağmur olarak isimlendirirler. Böylece İbn Uyeyne'nin sözü sabit olmuş olur ki o da tali bir unsur olup aslından türemiştir.³⁷

Kastallânî'nin Nisa 4/102. ayetindeki المطر kelimesinin İbn Uyeyne'nin sözünü eleştirenlere verdiği bu cevapta söz konusu ayetteki المطر lafzının tenkitçilerin söylediği gibi azap ve helakin yağması manasında olmayıp, yağmurun yağması anlamında olduğunu söylemesi isabetlidir. Çünkü onun bu yaklaşımı Kur'an'ın bu kelimenin insanlara rahmet etme veya azap etme anlamında olmadığı yönündeki bakışıyla aynıdır. İslam ordusu hakkında inen ayette geçen yağmurun -az da olsa- zahmetinin مطر kelimesiyle karşılanması, içinde buldukları pozisyona uygun düşmektedir.

Ancak Kastallânî'nin İbn Hacer'e verdiği cevapta isabet etmiş olması İbn Uyeyne'nin sözünün doğru olduğu manasına gelir mi? sorusunun cevabı "Hayır" dır.

Kanaatime göre İbn Uyeyne'nin sözünü anlaşılmaz kılan kendisiyle delil getirilerek birtakım eleştirilerde bulunulan Nisâ ayeti değil, Ahkâf suresinin şu ayetidir: *فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُمَطَّرْنَا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ "Azabi vâdilerine doğru yayılan bir bulut olarak gördüklerinde, "Bu bize yağmur getiren bir buluttur" dediler. Hûd, "Hayır, o sizin acele gelmesini istediğiniz şeydir. İçinde elem dolu azabın bulunduğu bir rüzgârdır." dedi.*³⁸

Bence şöyle denilmesi daha uygundur: Ahkâf suresi ayetindeki المطر lafzı azap manasındadır. المطر lafzının kullanıldığı bu ayete bakmamız gereken zaviye kâfirlerin gördükleri bulutla birlikte durumlarının değişmesi olmadığı gibi kendilerine göründüğü anda o buluta nasıl baktıkları da değildir. Bilakis onlar o bulutun kendilerine hayır getireceğini ve onda rızık ve nimet bulunduğunu düşündükleri için sevindiler.

İmam Taberî (v. 310/923) Ahkâf 24. ayetindeki المطر kelimesini yağmur anlamında tefsir etmiştir. O, bu ayet hakkında şöyle der: *Onlar bulutu gördüklerinde onun sadece kendileriyle hayat buldukları yağmuru getirdiğini zannettiler.*³⁹

Bu yorumun doğru olduğunu teyit eden şey ise onların bu sözlerinin hemen arkasından gelen *وَهُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ* ayetidir. Kur'an bu ayetle onların sözlerini reddetti ve arkasından onların imkânsız görerek ve alay ederek peygamberden hemen getirmesini istedikleri şeyin azaptan başka bir şey olmadığını ortaya koyan bir ifade kullandı.

şimdi, dünya hayatına kendini kaptırmış bir kavmin üzerine azabın inişini anlatan bu ayette المطر kelimesinin açıkça hayır ve rahmet anlamına nasıl dönüştüğünü birlikte inceleyelim. Onlar hayır getirdiğini düşündükleri için bulutla sevinmişler, ancak bir

³⁶ İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, c. 8, s. 308; Bkz.: el-Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, c. 18, s. 248, es-Suyûtî, *el-İtkân fi Ulûmi'l-Kur'an*, c. 2, s. 164.

³⁷ el-Kastallânî, *İrşâdüs-Sârî li Şerhi Sahihi'l-Buhârî*, c. 7, s. 135.

³⁸ Ahkâf 46/24.

³⁹ İbn Cerir et-Taberî, *Câmiu'l-Beyân an Te'vil'i Âyi'l-Kur'an*, c. 21, s. 155.

anda durumları korkunç bir şeyin çarpması ile değişmiş ve sevinç aniden gelen bir korku ve ölüme dönüşmüş; hayır zannettikleri, onları ölüme sürükleyen bir şer olmuş ve memleketlerinde hiç yaşamamış gibi olmuşlardır. Ayette sözü edilen bu azap, işitenin zihninde hayata dalmaya ve yok olmaya işaret etmeksizin vuku bulan çok feci bir akıbetir.

Bütün bu söylenenlere ilaveten Ahkâf 24. ayetinde kâfirleri helak eden şeyin yağmur (المطر) olmadığı, içinde elem verici azap olan bir rüzgâr olduğu söylenebilir. Durum böyle olunca Ahkâf 24. ayette geçen المطر'ın (yağmurun) azabın meydana gelmesinde bir unsur olmadığını ve gerçekleşmesinde bir sebep olmadığını söylemek nasıl doğru olur?

Bu soruya şöyle cevap verebiliriz: المطر kelimesinin Kur'an'da azap ve eza anlamında kullanımı Kur'an'ın çoğunda var olan bir kullanım olmakla birlikte bu kullanım Kur'an'ın tamamında gerçekleşmemiştir.

Ancak şöyle de denilebilir: الغيث lafzı özellikle hayır ve rahmet manalarına delalet ettiği halde Kur'an niçin Ahkâf 24. ayetinde الغيث lafzı yerine المطر kelimesini kullandı? Bunun cevabı şudur: الغيث kelimesi Kur'an ve hadislerde -ileride geleceği gibi- ancak insanların zaruret hallerinde ve yağmura ihtiyaç duydukları durumlarda kullanılır. Ahkâf suresinin bu ayetinde böyle bir ihtiyaç ve zaruret yoktur.

“المطر kelimesi Kur'an'da çoğunlukla niçin azapla birlikte kullanılmıştır?” konusuna gelince bende oluşan kanaate göre bu kullanımın nedeni المطر kelimesinde “inmek, kuvvetle dökülmek, süratli olmakla birlikte düzenli ve devamlı olmak” gibi manaların bulunmasıdır.⁴⁰ “Kuş yukarıdan aşağı yağmur gibi süratli bir şekilde süzülür.”, “At yağmurun yağışı gibi geldi yani birbirini süratli bir şekilde geçerek...”⁴¹ Yağmurun bu kuvvetle dökülmesi ve süratle inmesi azaba uygun ve onunla uyumlu bir manadır.

Bütün bunlardan sonra المطر kelimesinin geçtiği ayetlerin tamamında yağmanın/dökülmenin manasına ve vasıflarına bakarak azaba işaret ettiği söylenebilir. Ancak Ahkâf suresindeki ayete gelince başka bir mana görmekteyiz ki o da, yağmur sebebiyle yeryüzünde meydana gelen hayır/bereket manasıdır.

Kur'an'ın المطر kelimesini azap anlamında kullanmasının arkasındaki sırları aydınlatmak için bu kullanımın ortaya koyduğu, kâfirlere sayısız ve sınırsız taş yağdırmayı ifade eden korkunç tabloyu birlikte inceleyelim. Çokluk bakımından yağmur damlaları gibi olan bu taşlar, kuvvetle ve şiddetli bir şekilde büyük bir hızla inanmayanların üzerlerine inmiş, onları öldürmüş ve yaşam sürdürdükleri yerde yokmuş gibi kılarak her şeyi yerle bir etmiş sığınılacak güvenli hiçbir yer bırakmamıştır. Öyle ki taş yağmuru her yere ulaşmış, her şeyi içine almış ve her tarafa isabet etmiştir.

B. Kur'an'da الغيث Kelimesi

الغَيْث kelimesi Kur'an-ı Kerim'de dört ayette geçmektedir. Bunlardan üçünde isim olarak kullanılmaktadır. Dördüncü ayette edilgen bir kalıpla gelmiştir. Geçtiği bütün ayetlerde rahmet manasında kullanılmıştır.

⁴⁰ *el-Mu'cemü'l-İştikâki el-Muessil li Elfâzi'l-Kur'ani'l-Kerîm*, s. 2092.

⁴¹ *el-Ayn*, c. 7, s. 426; *Tehzibü'l-Lüğa*, c. 13, s. 342.

"الغَيْثُ" kelimesinin geçtiği ayetler şunlardır:

إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ -
"Kıyametin ne zaman kopacağı bilgisi şüphesiz yalnızca Allah katındadır. O, yağmuru yağdırır, rahimlerdekini bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Hiç kimse nerede öleceğini de bilemez. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, (her şeyden) hakkıyla haberdar olandır."⁴²

"O, insanlar umutlarını kestikten sonra yağmuru yağdıran, rahmetini her tarafa yayandır. O, dost olandır, övülmeye lâyık olandır."⁴³

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ زِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْعُرُورِ "Bilin ki, dünya hayatı ancak bir oyun, bir eğlence, bir süs, aranızda karşılıklı bir övünme, çok mal ve evlat sahibi olma yarışından ibarettir. (Nihayet hepsi yok olur gider). Tıpkı şöyle: Bir yağmur ki, bitirdiği bitki çiftçilerin hoşuna gider. Sonra kurumaya yüz tutar da sen onu sararmış olarak görürsün. Sonra da çer çöp olur. Ahirette ise (dünyadaki amele göre ya) çetin bir azap ve(ya) Allah'ın mağfired ve rızası vardır. Dünya hayatı, aldanış metaından başka bir şey değildir"⁴⁴

"Bunun ardından insanların yağmura kavuşacağı bir yıl gelecek. O zaman (bol rızka kavuşup) sıra ve yağ elde edecekler."⁴⁵

Bu ayetleri inceleyen kimse için Şûrâ, Yûsuf ve Hadîd surelerindeki ayetlerde kelimesinin hiçbir kapalılık olmadan rahmet manasında kullanıldığı çok açıktır. Şûrâ suresindeki ayette Allah Teâlâ'nın (وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ) "rahmetini her tarafa yayandır" ifadesinde kelimesinin rahmet anlamında olduğunu; aynı şekilde Allah Teâlâ'nın (مَنْ بَعْدَ مَا قَتَلْتُمْ) sözünün insanların kendisini çok özledikleri, gelmesi geciken ve neredeyse kendisinden ümitlerini kestikleri rahmetin büyüklüğüne işaret eden bir söz olarak kullanıldığını görüyoruz. Yûsuf 49. ayetinde yedi yıl boyunca yağmurun yağmamasından sonra insanların uzun yıllar beklemesi ve şiddetli kuraklıktan sonra yağmur verilmesi anlamındadır. Hadîd suresi 20. ayetinde ise yağmur rahmetinin bitkilerin bitmesindeki ve büyüyüp çoğalmasındaki ve boy atmasındaki etkisinin örnek olarak verildiğini görüyoruz. Bu ayet aynı zamanda dünya hayatının son bulması ve nimetlerinin insanlara bolca verilip arkasından yok oluşu, çiftçilerin ektiği ekinin yağmurun sulaması ile bitmesi ve gelişip büyümesinin ardından sararıp çer çöp olması örneğini vermektedir.

Lokmân 34. ayetine gelince, rahmet manası ile nefislerin bu rahmeti istemesi bu kadar açık değildir. Aklımızı kullanıp sözün zahirinin arkasındaki manayı incelemeye devam edersek bu ayetteki الغيث lafzının kullanılmasının gerekçesini buluruz ki bu da ayetin gaybın beş anahtarı hakkında söyledikleridir.

Salim b. Abdullah'ın babasından naklettiğine göre Rasulullah (sav) şöyle demiştir: "Gaybın anahtarları beştir. Kıyametin ne zaman kopacağını sadece Allah bilir. Yağmuru O yağdırır, rahimlerde olanı O bilir. Hiçbir nefis yarın ne kazanacağını

⁴² Lokmân 31/34.

⁴³ Şûrâ 42/28.

⁴⁴ Hadîd 57/20.

⁴⁵ Yûsuf 12/49.

الله الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمْ الْفُلْكَ - كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ "O, gökten su indirdi de dereler kendi ölçülerince dolup aktı ve sel üste çıkan köpüğü aldı götürdü. Süs eşyası veya yararlanılacak bir şey elde etmek için ateşte erittikleri şeylerden de böyle köpük olur. İşte Allah, hak ile batıla böyle misal getirir. Köpüğe gelince söntüp gider. İnsanlara yararlı olan ise yerde kalır. İşte Allah böyle misaller verir."⁵³

الله الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمْ الْفُلْكَ - كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ "Allah, gökleri ve yeri yaratan, gökten yağmur indiren ve onunla size rızık olarak türlü meyveler çıkaran, emri gereğince denizde yüzmek üzere gemileri emrinize veren, nehirleri de hizmetinize sunandır."⁵⁴

وَأَرْسَلْنَا الرِّيَّاحَ لَوَاقِحَ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ - "Rüzgârları da aşılayıcı olarak gönderip yukarıdan su indirerek sizi onunla suladık. Onu toplayıp depolayan da siz değilsiniz."⁵⁵

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ - "O, göklerden sizin için su indirendir. İçilecek su ondadır. Hayvanlarınızı otlattığınız bitkiler de onunla meydana gelir."⁵⁶

وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ - "Allah gökten su indirdi de onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltti. Şüphesiz bunda dinleyecek bir toplum için bir ibret vardır."⁵⁷

الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَّكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى - "Rabbim, yeryüzünü size beşik yapan, orada size yollar açan ve size gökten yağmur indirendir." Böylece onunla sizin için yerden türlü türlü bitkileri çift çift çıkardı."⁵⁸

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ - "Allah'ın gökten yağmur indirdiği, böylece yeryüzünün yemyeşil olduğunu görmedin mi? Şüphesiz, Allah çok lütüfkârdır, hakkıyla haberdardır."⁵⁹

وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَاهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَى ذَهَابٍ بِهِ لِقَادِرُونَ - "Biz gökten belli bir ölçüde su indirdik de (faydalanmanız için) onu yeryüzünde tuttuk. Bizim onu tamamen gidermeye de muhakkak gücümüz yeter."⁶⁰

وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طُحُورًا - "O, rahmetinin önünde rüzgârları müjdeci olarak gönderendir. Biz gökten tertemiz bir su indirdik."⁶¹

أَمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا - "Yahut gökleri ve yeri yaratan ve size gökten yağmur indirip, onunla, ağaçlarını sizin yetiştiremeyeceğiniz gönül alıcı güzel bahçeler meydana getiren mi? Allah ile birlikte başka ilah mı var!? Hayır onlar (Allah'a) eş tutan bir kavimdir."⁶²

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا لِيَقُولَنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ - "Andolsun, eğer onlara, "Gökten yağmuru kim indirip de onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltti?" diye soracak olsan, mutlaka, "Allah" diyeceklerdir. De ki: "Hamd Allah'a mahsustur." Fakat onların çoğu akıllarını kullanmazlar."⁶³

⁵³ Ra'd 13/17.

⁵⁴ İbrahim 14/32.

⁵⁵ Hicr 15/22.

⁵⁶ Nahl 16/10.

⁵⁷ Nahl 16/65.

⁵⁸ Tâhâ 20/53.

⁵⁹ Hac 22/63.

⁶⁰ Mü'minûn 23/18.

⁶¹ Furkân 25/48.

⁶² Neml 27/60.

⁶³ Ankebût 29/63.

وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْتَلُونَ “Korku ve ümit kaynağı olarak şimşeği size göstermesi, gökten yağmur indirip onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltmesi, onun (varlığının ve kudretinin) delillerindedir. Şüphesiz bunda aklını kullanan bir toplum için elbette ibretler vardır.”⁶⁴

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيْضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ “Görmüyor musun ki Allah gökten su indirdi. Biz onunla türlü türlü ürünler çıkardık. Dağlardan da beyaz, kırmızı (birbirinden farklı) çeşitli renklerde yollar (katmanlar) var, siyah taşlar da var.”⁶⁵

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مَصْفُورًا ثُمَّ يُجْعَلُهُ حُطَامًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِأُولِي الْأَلْبَابِ “Görmedin mi, Allah gökten su indirdi de onu yeryüzündeki kaynaklara ulaştırdı. Sonra onunla renkleri çeşit çeşit ekinler çıkarıyor. Sonra ekinler kuruyor da onları sapsarı kesilmiş görüyorsun. Sonra da Allah onları kurumuş çer çöp haline getirir. Şüphesiz ki bunda akıl sahipleri için bir öğüt vardır.”⁶⁶

وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا كَذَلِكَ تُخْرَجُونَ - “O gökten bir ölçüye göre yağmur indirdi. Biz onunla ölü araziye canlandırdık. İşte siz de, böyle diriltileceksiniz.”⁶⁷

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ “Gökten de bereketli bir su indirip onunla kullar için rızık olarak bahçeler ve biçilecek taneler bitirdik.”⁶⁸

Kur'an Lokmân suresinin son kısmında eğer الغيث kelimesi yerine المطر kelimesini getirseydi o zaman bu kullanım surenin bu tarafına uygun bir kullanım olmazdı; çünkü surenin durumu o zaman sürekli hayır anlamında kullanılan bir lafızla başlamış sonu da çoğunlukla hayrın zıddı bir anlamda kullanılan bir kelimeyle bitmiş olurdu. Nitekim Kur'an'da المطر kelimesi -açıkça ortaya çıktığı gibi- çoğunlukla azap anlamında kullanılmış olup Ahkâf suresindeki ayetin dışında hayır anlamında kullanılmamıştır.

IV. الغيث ve المطر Kelimelerinin Hadis-i Şeriflerde Kullanımı

Kur'an-ı Kerim'de azap manasında çoğunlukla المطر lafzı kullanılmış olsa da Hz. Peygamber'in hadislerinde bu kullanım farklı bir şekilde cereyan etmiştir. Hadislerde çoğu kez -bilindik manasında-⁶⁹ çok hayır ve bol rızık anlamı çerçevesinde kullanılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Zeyd b. Hâlid el-Cühenî'den nakledildiğine göre o şöyle der: “Rasûlullah (sav) Hudeybiye'de geceleyin yağın yağmurdan sonra bize sabah namazı kıldırdı. Namazı bitirince yüzünü cemaate döndü ve: ‘Rabbiniz ne buyurdu biliyor musunuz?’ diye sordu. Sahâbîler: ‘Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, dediler.’ Bunun üzerine Hz. Peygamber dedi ki: ‘Allah şöyle buyurdu: Kullarımdan bir kısmı bana iman ederek, bir kısmı da kâfir olarak sabahladı. ‘Allah'ın fazlı ve rahmeti sayesinde yağmura kavuştuk.’ (مُطِرْنَا بِفَضْلِ) (اللَّهُوَ رَحْمَتِهِ) diyenler bana iman etmiş, yıldızlara iman etmemiştir. ‘Falan ve filan yıldızın

⁶⁴ Rûm 30/24.

⁶⁵ Fâtır 35/27.

⁶⁶ Zümer 39/21.

⁶⁷ Zuhruf 43/11.

⁶⁸ Kâf 50/9.

⁶⁹ el-Kur'an ve'l-Hadis Mukâranetün Uslubiyetün, s. 206.

batıp doğması sayesinde yağmura kavuştuk (مُطْرُنَا بِنُوءٍ كَذَا وَكَذَا)' diyenler ise beni inkâr etmiş, yıldızlara iman etmiştir."⁷⁰

Enes b. Malik'ten rivayet edildiğine göre: "Rasûlullah (sav) şöyle buyurdular: "Ümmetimin durumu yağmur gibidir (مَثَلُ الْمَطْرِ), evveli mi, ahiri mi daha hayırlıdır bilinemez."⁷¹

Ebu Hureyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sav) şöyle buyurdular: "(Kitlık) senesi, yağmurun yağmadığı (sene) değildir (لَا يَكُونُ فِيهَا مَطْرٌ). Asıl kitlık senesi, yağmur bol bol yağdığı halde yerin hiçbir şey bitirmediği senedir."⁷²

Birinci hadiste المطر kelimesi açık bir şekilde hayır manasına işaret etmektedir. Peygamber'in(sav) "مُطْرُنَا" fiilini Allah'ın lütfu ve rahmeti sayesinde (بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ) ifadesiyle kayıtlaması bunu ortaya koymaktadır.

İkinci hadiste Peygamber(sav)ümmetinden öncekilerden ve sonrakilerden hangisinin daha hayırlı olduğunun bilinmemesini yağmurun öncesinin mi yoksa sonrasının mı daha faydalı olduğunun bilinemeyişine benzetmiştir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir husus var ki o da peygamberin bu benzetmesinden ümmetinden öncekilerin sonrakilerden üstün olduğunda tereddüt ettiği şeklinde bir anlayışın yanlış olduğudur. Çünkü ilk nesil sonraki nesillerden daha faziletlidir. Buradaki örnekte kastedilen onların İslam şeriatını yaymadaki faydaları ve hakikati savunmalarıdır. Ya da belki Peygamberin bu benzetmesi sonraki gelenlerin, derece olarak sahabîlerine yakınlığını ifade etmek içindir.⁷³

Üçüncü hadiste ise Peygamber (sav) kuraklığa dair ince bir manayı açıklamakta, asıl kuraklığın yağmur yağmaması değil yağdıktan sonra insanların bekledikleri hayrın gerçekleşmemesi olduğunu söylemektedir. Bu hadiste kastedilen şudur: "Eşyanın, yaratıcısına, meydana getirip nimet verene nispet edilmesidir. Yine verenin de alanında yaratanın da rızık verenin de O olduğudur. Yağmurun nebatı bitirmede bir etkisinin olmadığı, nebatın bitmesinin Allah'ın emriyle olduğu ve O'nun yağmur yağdırdığı halde hiçbir şey bitirmeyebileceği ve yağmur olmadan da bitirmeye gücünün olduğudur."⁷⁴

المطر kelimesinin hayır ve hayra sebep olan manasında kullanıldığı pek çok hadis vardır. Ancak bu hadisler, lafzı Hz. Peygamber'e ait olmayıp hadisi nakleden râvînin sözüdür. Örneğin, Peygamber'in(sav)eşi Hz. Aişe'den rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: "Ben Rasulullah'ın (sav)hiçbir zaman kahkaha ile küçük dili görünecek derecede güldüğünü görmedim. O, sadece tebessüm ederdi. Rasulullah (sav) bir bulut ya da rüzgâr görecektir olsa bu yüzünden bilinirdi. Ben (bir seferinde): "Ey Allah'ın Resulü, halk bir bulut görecektir olsa, yağmur getirebilir ümidiyle sevinir, hâlbuki sen bir bulut gördüğünde endişelendiğin yüzünden belli oluyor, bunun sebebi nedir?" diye sordum. Bana şu cevabı verdi: "Ey Aişe! Bunda bir azap varsa benine koruyabilir?"

⁷⁰ Buhârî, c.1, s. 290, Hadis no: 810; Müslim, c. 1, s. 83-84, Hadis no: 71.

⁷¹ Sünen-i Tirmizî, c. 3, s. 147, Hadis no: 2869; Müsned-ü Ahmed, c. 19, s. 334, Hadis no: 12327.

⁷² Müsnedü Ahmed, c. 14, s. 202, Hadis no: 8511; Şeyh Şuayb el-Arnâvut haşiyesinde dedi ki: "Bu hadisin isnadı Müslim'in şartlarına göre sahihtir."

⁷³ et-Tîbî, el-Keşşâf an Hakâikis-Sünen, c. 12, s. 3968.

⁷⁴ İbnü'l-Esîr, eş-Şâfi fî şerhi müsnedi-Şâfi'î, c. 2, s. 358.

Nitekim geçmişte bir kavim rüzgârla azaba uğratılmıştır. O kavim azabı gördükleri vakit “Bu gördüğümüz, bize yağmur getirecek bir buluttur.” demişlerdi.”⁷⁵

Bu konudaki pek çok hadis -hepsini değerlendirme imkânı olmasa da- المطر kelimesinin insanların konuşmalarında hayır ve hayra sebep olan manasında kullanıldığına işaret etmektedir.

المطر lafzı -bildiğim kadarıyla- Peygamber’in hadislerinde bir hadis dışında “sıkıntıya neden olan şey” anlamında kullanılmamıştır. O hadis şudur: İbn Ömer (r.a)’in Hz. Peygamber’den rivayet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur: “Sizden öncekilerden üç kişi yola çıktılar. Yolda yağmura yakalandılar ve bir mağaraya sığındılar. Yağmur nedeniyle düşen bir kaya onları mağarada mahsur bıraktı. Birbirlerine şöyle dediler “Yaptığımız en faziletli amelimizle Allah’a dua edelim.” İçlerinden birisi ‘Allah’ım’ diyerek dua etmeye başladı...”⁷⁶

Bu kıymetli topluluğa yağmur isabet etti ve çok ıslandılar. Mağaraya girmek zorunda kaldılar ve bir kaya parçası onları mağarada mahsur bıraktı. Hz. Peygamber’in bu adamların başlarına gelen hakkında eza türünden bir şeye işaret eden أصاب fiilini kullanmasını düşün. Zira “الإصابة” kelimesi kendilerine şiddetli eziyet veren oklar gibi üzerlerine yağın yağmurun indiği andaki durumlarını tasvir etmektedir. Bu durum, kendilerine isabet eden yağmurun ıslatması, sonrada mağaraya sığınmalarının ardından durumlarının şiddetli sıkıntıya ve zorluğa dönüşmesi dikkate alındığında böyledir.

أصاب fiili “hayır ve şer manasında da gelmiştir. Bu konudaki bazı ayetlerde Allah Teâlâ şöyle buyurur: ...إِنْ تُصِيبْكَ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِنْ تُصِيبْكَ مُصِيبَةٌ... ”⁷⁷ “Eğer Allah'tan size bir lütuf (zafer) erişse...”⁷⁸ “Onu dilediğine isabet ettirir, dilediğinden de geri çevirir.”⁷⁹ Bazıları şöyle dedi: *İsabet* kelimesi, hayır konusunda “savb/yağmur” kökünden, şerde ise “okun isabet etmesi” ifadesinden hareketle kullanılmaktadır.”⁸⁰

Ezâ manası içeren ve ona delalet eden yukarıdaki manayı bu konudaki diğer bir rivayet olan “أخذهم المطر”⁸¹ değişikliğe uğratmaz; çünkü “أخذهم” fiilinde “onları kuşatma” ve “her taraflarına ulaşma” manası vardır. Bundan dolayı yağmur onları güvende olma ve kurtulma isteğiyle mağaraya girmeye zorladı. Fakat mağaraya sığındıklarında daha kötüsü başlarına geldi ve mağaranın ağızı kapandı. Nitekim Hz. Peygamber onların kuşatıldıklarından şöyle bahsetmektedir: “بَيْنَمَا ثَلَاثَةٌ نَفِرَ يَمْشُونَ أَخَذَهُمُ الْمَطَرُ، فَأَوْوَا إِلَى غَارٍ فِي... ”⁸² Bu rivayette, Hz. Peygamber’in, mağarayı, adı geçen topluluğun büsbütün helaki anlamında, yemeği çiğneyip yok eden ağza benzetmesi ince bir istiare tekniğidir.

Şüphesiz hadiste geçen bu eza Allah Teâlâ’nın: ﴿وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى﴾ “Yağmur sebebiyle zahmet çekerseniz, ya da hasta olursanız, (silahlarınızı bırakmanızda) size bir günah yoktur.” ayetinde (Nisâ 102) geçen eza cinsindedir.Hz.

⁷⁵ Buhârî, c. 3, s. 1172, Hadis no: 4551.

⁷⁶ Buhârî, c. 2, s. 771, Hadis no: 2102.

⁷⁷ Tevbe 9/50.

⁷⁸ Nisâ 4/73.

⁷⁹ Nûr 24/43.

⁸⁰ el-Müfredât fî ġaribi'l-Kur'an, “s-v-b” md., s. 288

⁸¹ Buhârî, c. 2, s. 821, Hadis no: 2208; Müslim, c. 4, s. 2099, Hadis no:2743.

⁸² Buhârî, c. 2, s. 821, Hadis no: 2208; Müslim, c. 4, s. 2099, Hadis no: 2743.

Peygamber'in buradaki kullanımını Kur'an'ın المطر lafzını eza ile birlikte kullandığı şekildedir. Hadis, Kur'an'ın المطر lafzını kullanırken gözettiği, "kuvvetle dökülme ve süratle inme" manalarını gözeterek onun üslubu ile aynı üslubu kullanmıştır.

الغيث kelimesine gelince, hadisler bu sözcüğü tıpkı Kur'an gibi insanların kendisinden ümit kesmesi ve uzun süre beklemesinin ardından gelmesi manasında kullanmıştır. Kelimenin "hayır" ve "o hayrı yapan" manasında kullanılması da böyledir.

Enes b. Mâlik'ten rivayet edildiğine göre "Bir adam Cuma günü minberin karşısındaki daru'l-kada tarafındaki kapıdan içeriye girdi. Rasulullah (sav) ayakta hutbe okuyordu. Onun karşısında dikilip: "Ya Rasulallah! Mallar helak oldu ve yollar kesildi(çaresiz kaldık). Allah'a dua et de imdadımıza yetişsin" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber ellerini kaldırdı ve: "Allah'ım imdadımıza yetiş, Allah'ım imdadımıza yetiş, Allah'ım imdadımıza yetiş" (اللَّهُمَّ اغْنِنَا اللَّهُمَّ اغْنِنَا اللَّهُمَّ اغْنِنَا) dedi."⁸³

Ebû Musa el-Eşâ'ri'den rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber şöyle buyurdu: "Allah'ın beni hidayet ve ilim ile göndermesi, yeryüzüne yağın bol bir yağmura benzer. Bu yağmurun yağdığı yeryüzü toprağın bir kısmı güzel bir topraktır. Yağmuru kabul eder (içine çeker). Böylece birçok yeşil otlar, ekinler ve mahsuller üretir. Bu toprağın bir kısmında da suyu emmeyen, ancak suyu üzerinde tutan bir bölüm vardır. Allah, bununla insanları faydalandırır. İnsanlar bu bölümden hem kendileri içerler, hem hayvanlarına içirirler, hem de bağlarını bahçelerini sularlar. Diğer bir ikinci kısmı daha vardır ki o kaygan bir kildir. Suyu ne üzerinde tutar ne de bir mahsul bitirir. İşte bu, Allah'ın dinini anlayan, Allah'ın benimle beraber gönderdiği şeyin kendisine fayda verdiği, öğrenen ve öğrendiğini başkalarına öğreten bir kimse ile Allah'ın dinine hiç dönüp bakmayan, Allah'ın benimle beraber gönderdiği hidayetini kabul etmeyen bir kimsenin misali gibidir."⁸⁴

Birinci hadis, Hz. Peygamber hutbe okurken onun sözünü keserek Allah'tan kendileri için yağmur istemesi talebiyle öne atılan adamdan bahsetmektedir. İkinci hadiste ise Hz. Peygamber peygamberliğini kabul edenle inkâr edenle, temiz ve verimli toprakla çorak verimsiz toprağa benzetilmiştir. Temiz toprak yağmuru içine çeker ve ondan bir takım hayırlar, otlar ve pek çok çimenler biter. Çorak toprakta ise hayır yoktur. Ne su tutar, nede işe yarar bir şey bitirir.

Hz. Peygamber'in hadisi şeriflerinde المطر ve الغيث kelimelerinin kullanma biçimini tekrar incelediğimizde önemli bir soruyu karşımıza çıkarır ki o da şudur: "Hz. Peygamber niçin son iki hadiste المطر kelimesi yerine الغيث kelimesini kullanmayı tercih etmiştir? Yine neden bu iki hadisten önce geçen şu hadislerinde: *مُطَرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ* "Allah'ın lütfu ve rahmeti sayesinde bize yağmur yağdı", *مِثْلَ أُمَّتِي مِثْلَ الْمَطَرِ* "Ümmetimin durumu yağmur gibidir", *إِنَّ السَّنَةَ لَيْسَ بِأَنْ لَا يَكُونَ فِيهَا مَطَرٌ* "Kıtlık senesi yağmurun yağmadığı sene değildir" الغيث kelimesi yerine المطر kelimesini kullanmayı tercih etmiştir?

Bu sorunun cevabı şudur: "Hz. Peygamber'in kullanımında الغيث lafzı insanların yağmura çok muhtaç oldukları, onu istedikleri ve yağmasını umduklarını ifade etmek için getirilmiştir. Bu durum birinci hadiste Hz. Peygamber'i "الغيث" lafzını, "مطر" lafzına tercih etmeye iten şeydir. Hatta Hz. Peygamber'den dua etmesini isteyen kişi tarafından "يَغِيثًا" fiilinin kullanılması da aynı gerekçeye dayanır. Çünkü onun Peygamber'in

⁸³ Buhârî, c. 1, s. 344, Hadis no: 986.

⁸⁴ Buhârî, c. 1, s. 42, Hadis no: 79; Müslim, c. 4, s. 1787-1788, Hadis no: 2282.

sözünü kesmesi ve öne atılmasının nedeni ancak yağmura çok ihtiyaçlarının olmasıdır. Mallar helak oldu ve yollar kesildi (çaresiz kaldılar). Bu, aynı şekilde (مثل ما بعثني الله به من) (الهدى والعلم كمثل الغيث الكثير) “Allah’ın beni hidayet ve ilim ile göndermesi, yeryüzüne yağın bol bir yağmura benzer.” hadisinde de الغيث lafzının seçilmesinin nedenidir.

İmam Tıbî (v. 743/1343) bu hadiste الغيث lafzının tercih edilmesinin nedenini açıklarken şöyle der: “الغيث، yağmurdur. Yağmurun isimleri arasından الغيث lafzının seçilmesi halkın o zamanda ona muhtaç olduklarını bildirmek içindir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: “O, insanlar umutlarını kestikten sonra yağmuru indirdir” (Şûrâ 28) İnsanlar, peygamber gönderilmeden önce fetret döneminde kalplerinin ölümü ve ilmin kaldırılmasıyla imtihan edildiler. Ta ki Allah onlara katındaki rahmetini isabet ettirdi ve semâvî vahyin rahmetlerini üzerlerine bolca gönderdi. Onların bu durumları, üzerlerinden uzun yıllar geçen ve bulutların kendilerini terk ettiği kimselerin durumuna benzemiştir. Böylece Allah lütfu ile onlara yetiştirdi ve göğün rahmetini üzerlerine bıraktı. Öyle ki her grubun rahmetten payı, bu örneklerde ve benzerlerinde ifade edildiği gibi ilimle yağmur arasındaki benzerlikten dolayı yağmurla örneklendirilmiştir. Çünkü yağmurun ölü bir beldeye hayat verdiği gibi ilim de ölmüş bir kalbe hayat verir.”⁸⁵

المطر lafzının hayır ve nimet manasında kullanıldığı hadislerle gelince, bu hadislerde الغيث lafzını kullanmayı gerektiren halkın yağmura olan muhtaçlığı ifade edilmemektedir. Hadislerin konusu “hayır” manası etrafında şekillendiği halde bu nasıl oluyor?

Birinci hadiste Hz. Peygamber, İslam’ın ilk yıllarındaki ve ahir zamandaki ümmetinin hayırda büyüklüğünü örnek vermiştir. İkinci hadiste Peygamber’in sözü yağmuru yağdıran etrafında şekillenmektedir. Bu nedenle müminler yağmurun yağmasını Allah’ın lütfuna ve merhametine bağlamışlardır. Kâfirler ise Allah dışında bir sebebe bağlamışlardır. Üçüncü hadiste ise yağmur nedeniyle meydana gelen hayrın onun yağdığı anda gerçekleşmediği (Arapların yağmuru otların bitmesi ve yemyeşil olmasını yağmura bağlamalarının aksine)⁸⁶ onun ancak Allah’ın kullarına olan lütfu ve ikramı ile gerçekleştiğini insanlara açıklamaktadır. Bütün bu durumlara الغيث lafzının değil de المطر kelimesinin getirilmesi uygun düşmektedir.

Sonuç

Yukarıda araştırdığımız bu konuyla ilgili sonuçları beş maddede özetleyebiliriz. Bu sonuçlar şunlardır:

1. Çalışma sözlüklerin المطر kelimesi hakkında ortaya koyduğu azap manasının Arapların bir kullanımı olmadığını ancak Kur’an’a has bir kullanım olduğu bu nedenle de Araplar tarafından kullanıldığında özellikle “hayır” ve “rahmet” anlamında kullanıldıklarını ortaya çıkarmıştır.

2. Yine bu çalışma Arapların bazen المطر kelimesini yağmur anlamında kullandıklarını, ancak bu kullanımın fesahat ve belâgatten yoksun olduğunu çünkü المطر kelimesinin الغيث kelimesinin tasvir ettiği gibi- insanların duygularını ve hislerini bize tasvir edemeyeceğini ve onların yağmuru talep etmelerinin ve yağdığı andaki sevinçlerini bize tam olarak aktaramayacağını ortaya koymuştur.

⁸⁵ el-Kâşifan Hakâikis-Sünen, c. 2, s. 616.

⁸⁶ eş-Şâfi fi şerhi Müsnedi-Şâfi’i, c. 2, s. 358.

3. Bu çalışma Kur'an'ın المطر kelimesinin azap anlamında kullanmasının çoğunlukla olduğu ancak devamlı olmadığını, Ahkâf 24. ayette ise قالوا: هذا عارض ممطرنا "Bu bize yağmur getiren bir buluttur dediler." المطر lafzının hayır manasında kullanıldığını ortaya çıkarmıştır. Çünkü bu ayette المطر lafzının kullanımı konusunda bakmamız gereken bir açı da kâfirlerin gördükleri bulutla birlikte değişen durumları değil onlara görüldüğü anda buluta nasıl baktıklarıdır. Bu araştırma aynı şekilde Kur'an'ın المطر lafzını azap anlamında kullanmasının nedeninin المطر kelimesinde kuvvetle dökülme ve süratle yağma anlamlarının bulunması olduğunu ve bu manaların azabın içeriğine uygun olduğunu ortaya koymuştur. الغيث kelimesine ve suyun gökten indirilmesine gelince, bu çalışma, her ikisinin de Kur'an'da rahmet, hayır ve nimet anlamının dışında kullanılmadığını ortaya koymuştur.

4. Bu çalışmada Hz. Peygamber'in hadislerinde المطر lafzının Kur'an'ın kullanımından farklı olarak çoğunlukla "hayır" manasında kullanıldığını bir hadis dışında ezaya sebep olan şey anlamında kullanılmadığı ortaya çıkmıştır. Yine bu araştırma Kur'an ve hadislerin الغيث lafzının insanların zor durumlarını ve suya aşırı muhtaç olmalarını ifade etme dışında kullanmadığını ortaya koymuştur.

5. Bu araştırma Kur'an ve hadislerde الغيث ve المطر lafızlarının kullanılması gereken durumlarla ilgili makaleye uygun olarak filolojik tahliller yaparken anlamla ilgili konu dışına çıkmayı gerektiren bir gerekçe olmadan konu dışına çıkmamıştır.

Kaynakça

Ahmed bin Hanbel, *Müsned* (Thk. Şuayb el-Arnâvut ve diğerleri), Müessesetür-Risale, 1. Baskı, 2001.

‘Aîşe Abdurrahman, *el-İ'câzü'l-Beyânî ve Mesâilü İbni'l-Ezrak*, Dâru'l-Meârif, Kahire, 3. Baskı.

____ *et-Tefsîru'l-Beyânî li'l-Kur'an'il-Kerim*, Dâru'l-Meârif, Kahire, 7. Baskı.

Aynî, Bedrüddîn Mahmûd b. Ahmed b. Mûsâ b. Ahmed, *Umdetü'l-Kârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî*, Dâru İhyâit-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, Tsz.

Bikâ'î, Burhanüddin, *Nazmü'd-Dürrer fî Tenâsübi'l-Âyât ves-Süver*, el-Mektebü'l-İslâmî, Kahire, Baskısı yok, Tsz.

Buhârî, Muhammed bin İsmail, *el-Câmiüs-Sahîh*, (Thk. Dr. Mustafa el-Beğâ), Dâru İbn Kesîr, el-Yemâme, 3. Baskı, Beyrut, 1987.

Cebel, Muhammed Hasan, *el-Mu'cemü'l-İştikâkî el-Muessil li Elfâzi'l-Kur'an'il-Kerim*, Mektebetü'l-Edeb, Kahire, 1. baskı, 2011.

Cevherî, İsmail bin Hammâd, *es-Sihâh Tâcü'l-Lüğâ ve Sihahul-Arabiyye*, (Thk. Ahmed Abdu'l-Ğafûr Atâ), Dâr'l-İlm li'l-Melâyîyn, Beyrut, 4. Baskı, 1407/1987.

Esîr, Mecdüd-Dîn b., *eş-Şâfi fî Şerhi Müsnedi-Şâfi'i* (Thk. Ahmed b. Süleyman-Yâsir b. İbrahim), Mektebetür-Rüşd, Riyad, es-Suûdiyye, 1. Baskı, 1426/2005.

el-Ezherî, Ebû Mansûr, *Tehzîbü'l-Lüğâ* (Thk. Abdüsselam Harun ve arkadaşları), Dâru'l-Misriyye lit-Te'lif vet-Tercüme.

Fîruzâbâdî, Ebü't-Tâhir Mecdüddîn Muhammed b. Ya'kûb b. Muhammed, *el-Kâmûsü'l-Muhît* (Thk. Mektebeü Tahkîkit-Türâs fî müessesetir-risâle), Denetim: Muhammed Naîm el-Urksûsî, Müessesetür-Risâle, Beyrut.

Halîl b. Ahmed, Ebû Abdîrrahmân, *el-Ayn* (Thk. Dr. Mehdî el-Mahzûmî, İbrahim es-Sâmîrî), Baskı yeri yok, Tsz.

I'vaz, İbrahim, *el-Kur'an ve'l-Hadis Mukaraneten Uslûbiyyeten*, Mektebetü Zehrâiş-Şark, 1. Baskı, Kahire, 2000.

İbn Hacer, Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî* (Tsh. Muhibbûd-Dîn el-Hatîb), Bu esere İbn Bâz dipnotlar ilave etmiş, Muhammed Fuât Abdülbâkî eserdeki hadisleri tahric etmiştir, Dâr'ul-Mârif, Beyrut 1379.

İbn Kuteybe, Ebû Muhammed Abdullâh b. Müslim, *Te'vilü Muhtelefi'l-Hadis*. Baskı yeri yok, tsz.

İbn Manzûr, Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem b. Alî b. Ahmed el-Ensârî, *Lisânü'l-Arap*, (Thk. Abdullah el-Kebir ve Arkadaşları), Dârü'l-Meârif, Kahire, Tsz.

Kastallânî, Ahmed bin Muhammed, *İrşâdüs-Sârî li Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, el-Matbatü'l-Emîriyye, Bulak, Mısır, 6. Baskı, 1305.

Müsennâ, Ebû Ubeyde Ma'mer b., *Mecâzü'l-Kur'an* (Thk. Fuat Sezgin), Mektebetü'l-Hâncî, Kahire, Baskısı yok, Tzs.

Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b., *Sahîh-i Müslim* (Thk. Muhammed Fuât Abdülbâkî), Dâru İhyâit-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, Tsz.

Râgıb, Hüseyin bin Muhammed el-İsfehânî, *el-Müfredât fi Ğarîbi'l-Kur'an* (Thk. Muhammed Seyyid Keylânî), Dâr'ul-Ma'rife, Beyrut, Tsz.

Sâhib b. Abbâdi, *el-Muhît fi'l-Lüğa*, (Thk. Muhammed Hasen âlü Yâsîn), Âlemü'l-Kütüb, Beyrut, 1. baskı, 1414/1994.

Seyde, Ebü'l-Hasen Ali b. İsmail, *el-Muhkem ve'l-Muhîti'l-A'zam* (Thk. Abdüssettâr Ferrâc ve diğerleri), Ma'hedü'l-Mahtûtât, 1. Baskı, 1972.

Suyûtî, Celâlüddin, *el-İtkân fi Ulûmi'l Kur'an* (Thk. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim), el-Heyetü'l-Amme lil-Kitab, 1974.

____ *Merâsidü'l-Matla' fi Tenâsübi'l-Mekâti' ve'l-Metâli'* - Surelerin başları ve sonları arasındaki bağlantıları üzerine bir araştırma- redakte ederek tamamlayan: Dr. Abdülmuhsin bin Abdilaziz el-Asker, Mektebetü Dâri'l-Menâhic, Riyad, 1. Baskı, 1426.

Taberî, Muhammed b. Cerîr, *Câmiu'l-Beyân an Te'vil-i Âyi'l-Kur'an* (Thk. Dr. Abd'ul-Muhsin et-Türkî), Dâru Hicr, es-Suûdiyye, 1. Baskı, 1422/2001.

Tîbî, Ebû Muhammed Şerefüddîn Hüseyin b. Abdillâh b. Muhammed, *el-Kâşif an Hakâikis-Sünen*, Neşr. Abdülhamid Hendâvî, Mektebetü Nezârü'l-Bâz, Mekke, 1. Baskı, 1997.

Tirmizî, Muhammed bin İsa, *Sahîhu Sünenit-Tirmizî*, (Thk. Muhammed Nâsiruddîn el-Elbânî), Mektebetü'l-Meârif, Riyad, 1. Baskı, 2000.

Yakub b. es-Sekkeyt, *Islâhu'l-Mantık* (Thk. Ahmed Muhammed Şakir, Abdüsselam Harun), Dâru'l-Mearif, Kahire, 4. Baskı.

Zebîdî, Ebü'l-Feyz Muhammed el-Murtazâ b., *Tâcü'l-Arûs* (Thk. Heyet), Silsiletüt-Türâs'il-Arabî, Kuveyt, Tsz.